

**GÖTEBORGS UNIVERSITET
SOCIOLOGISKA INSTITUTIONEN**

Examensarbete för Master
i sociologi med samhällsanalytisk inriktning, 30 hp

Handarbetets sociala rum

- om emotionshantering och kollektiv identitet i
handarbetsrörelsen.

Kim Corein

Handledare: Åsa Wettergren

HT 2011

Abstract

Title: Social spaces in handicraft - emotion management and collective identity in the handicraft movement.

Author: Kim Corein

Supervisor: Åsa Wettergren

Type of thesis: Master thesis in sociology

The purpose of this thesis is to investigate emotions and collective identity in the handicraft movement. Which are the collective identities of craft movement, and is it possible to speak of an over all collective identity among the handicraft people? I will also examine the emotion work both on individual and group level.

Eight qualitative interviews were conducted to achieve the aim of this thesis. Research has previously drawn attention to handicraft from a gender and a historical perspective but never from an emotional one. The theoretical framework derives from an emotion sociological perspective where Collins interaction rituals, emotional energy and Hochschild's emotion management is the main theses. Collective identity are analysed with theories from Melucci's and Barbalet's macro sociological emotional approach.

The result shows that emotions have a big part in creating collective identity. The collective identity is based on ideological approaches and is created by interaction rituals. These interaction rituals elaborates an opportunity to get emotional energy, which in turn inspires the respondents' to express their identity trough handicraft.

Key words: interaction rituals, emotional energy, emotion management, handicraft movement, symbols, emotional space, collective identity

“... jag har tänkt på att det är liksom tre delar, det är skapande med en drivkraft, sen är det terapiarbetet. Meditation kan det /.../ nästa bli ibland. Och sen är det nyttan för det /.../ har ju vår föräldrageneration fnyst åt /.../ Så det är ju det som är lite på väg tillbaka med hållbart samhälle och så”.

Introduktion

Kvinnors vardag har historiskt utspelat sig i en privat sfär utanför det offentliga samhällslivet. Syjuntor och handarbetande har då skapat ett rum för egna funderingar bortanför de vardagliga hushållssysslorna. Att skapa sammanslutningar och att handarbeta tillsammans har även möjliggjort för kvinnor att träffas, byta mönster och prata om livet (Greer 2008:57ff; se även Minahan & Wolfram Cox 2007). Tidigare forskning om handarbetsrörelsen har haft sin utgångspunkt i kvinnoforskning där kvinnors erfarenheter har setts ur ett emancipatoriskt perspektiv (Svensson & Waldén 2005, Groeneveld 2010, Chansky 2010). Ett fåtal har fokus på handarbete som rörelse utifrån ett nutida perspektiv (Minahan & Wolfram Cox 2007, Greer 2008, von Busch & Åhlvik 2009). Handarbete har också traditionellt sett varit en kvinnlig domän som möjliggjort för kvinnor att koppla bort vardagslivets måsten där kravet ofta var att inte förbli sysslolös. Detta krav var enligt Svensson och Waldén (2005) ett sätt begränsa kvinnornas livsvärld. Exkluderade från det offentliga och hänvisade till hemmet och hushållsarbetet kunde kvinnor använda sig av handarbetet som ett sätt att avreagera sig:

“Den kraft som många kvinnor hämtat ur handarbetet blev i andras ögon 'förspild'. Men föraktet och hatet säger också något om handarbetets betydelse. Det är inte likgiltigt. Det väcker starka känslor”.

(Svensson & Waldén 2005:13)

Handarbetarnas samtal kunde vara en frigörande process för att hitta sätt att hantera vardagen. Handarbetandet var alltså inte ”förspilt” (Chansky 2010, Minahan & Wolfram Cox 2007, Svensson & Waldén 2005). Det skapades inflytande och makt genom de handarbetande kvinnornas interaktioner. Begreppet ”nålens kvinnor”, myntat av Waldén (2005:14), beskriver en arena vilken hjälpte kvinnorörelsen framåt genom att ta viss kontroll över pengar, teknik och politik. Tidigare forskning visar också på en tydlig skillnad mellan produktivt och improduktivt hantverk där den förra inbegrep skapandet av kläder och en ekonomisk aspekt; det gick att tjäna pengar på handarbetet. Den senare improduktiva delen, att handarbeta för prydnads skull, kunde också ha ekonomiska vinster men framförallt så synliggjordes tiden som lades på arbetet menar Svensson och Waldén (2005:10ff).

En förändring skedde inom handarbetsrörelsen under 1960 och 70-talet i och med att handarbetet anpassades till den dåvarande tidsandan. Å ena sidan fanns det en anti-konsumtionsrörelse som vände sitt agg mot staten men blev också ett sätt att protestera mot en förtryckt kvinnokultur. Å andra sidan så var idealet att allt skulle göras själv och så även det textila handarbetet; det skapades en DIY-kultur (von Busch & Åhlvik 2009:15). Enligt Smith (2010) kan en se i handarbetslitteratur från 1960 och 70-talet att ett enkelt liv var eftersträvarsvärt och att ”äkthet” blev ett ideal (Smith 2010:112f). En tredje utvecklingstendens kan ses som ett motstånd mot DIY-kulturen, där en var kritisk till att välja handarbete framför en feministisk kamp och där handarbetet ansågs symbolisera ett fortsatt förtryck av kvinnor (Groeneveld 2010:68f).

Det begrepp som kännetecknar dagens handarbetsrörelse är ”craftivism”, vilket är en sammansättning av de engelska orden ”craft” och ”activism”. Det kan ses som brytpunkten mellan politisk aktivism och handarbete. Upprinnelsen till begreppet craftivism ligger i den feministiska rörelsen som uppstod runt 2000-talet, den tredje vågens feminism eller riot grrl rörelsen, och beskrivs ofta som något nytt och annorlunda jämfört med andra vågens feminism på 60 och 70-talet. DIY som begrepp hanteras i tredje vågens feminism som något nytt, men som vi sett tidigare har fenomenet en historia (Greer 2008, Groeneveld 2010, Chansky 2010, Smith 2010) Betsy Greer som myntat begreppet menar att: *”Craft is a way of rejoicing, passing time, meditating, harnessing power, sharing and keeping creative forces in motion”* (Greer 2008:81).

Craftivismen kan ses som en sorts politisk aktivism som på lång sikt kan leda till förändring genom att ifrågasätta normer genom handarbete. En skillnad mellan andra och tredje vågens feminism, är enligt Groeneveld (2010) protesternas mål och medel, de sker i en ny kontext, och riktas mot multinationella företag. De genomförs subtilt genom att vända på begrepp och ironisera med nål och tråd som ett sätt att visa på orättvisor (Groeneveld 2010:259ff). Det kan innebära en återgång till återbruk, långsamhet och enkelhet som en del i att protestera mot ökad konsumtion. Protester sker även mot varuproduktion som sker under slavliknande förhållanden eller för att skapa miljövänligare levnadsvanor (Greer 2008:87f). Inom craftivismen finns det en grupp som gör utåtriktade aktioner. Bland annat klär de in stolpar och träd i stickade saker för att protestera mot det rådande konsumtionssamhället och visa på en ”mjukare” värld. (Greer 2008:57ff, Minahan & Wolfram Cox 2007).

Smith (2010) tangerar det emotionella aspekterna av handarbete och menar att det används som uttryck för att stärka kvinnligt identitet och självkänsla. Unga kvinnor i 20-30 årsåldern beskrivs som de som främst använder handarbetet som uttrycksmedel och det kan då innebära ett sätt att hantera sin ilska mot förtryck eller visa stolthet över att vara kvinna. (Smith 2010:207f; se även Minahan & Wolfram Cox 2007). Det terapeutiska i handarbetet kan även vara ett sätt att finna sig själv och att skapa ett sätt att hantera en snabb och föränderlig verklighet på (Greer 2008:2f, craftivism.com, von Busch 2008:69ff). I och med Internet har en ny typ av mötesplats tillkommit där handarbetare kan umgås, uttrycka sin kreativitet och dela politiska ställningstaganden med gemenskapen i handarbetet (Minahan & Wolfram Cox 2007:6ff; se även von Busch & Åhlvik 2009).

Syftet med denna artikel är att undersöka emotioner och kollektiv/a identitet/er i ”handarbetsrörelsen”. Handarbetsrörelsen används här som en avgränsning för löst sammansatta grupper och konstellationer med handarbetet som individuell motivation, alltså inte en social rörelse i en specifik mening (jfr della Porta och Diani 2006). Förutsättningen för att en ska kunna tala om en social rörelse är bl.a. att det går att identifiera en för rörelsen övergripande och gemensam kollektiv identitet. Men som vi sett har tidigare forskning pekat på olika möjliga kollektiva identiteter inom handarbetsrörelsen, t.ex. kvinnorörelsen och craftivismen. Det blir därför intressant att titta närmare på dessa olika kollektiva identiteter i ett försök att identifiera om en också kan tala om en övergripande kollektiv identitet. De specifika frågor jag vill besvara är:

- Vilken roll spelar emotioner och emotionshantering i handarbetssammanhang på individ- och grupp nivå?

- Vilka kollektiva identiteter kan urskiljas, och i vilken mån kan en tala om en övergripande kollektiv identitet gemensam för handarbetsrörelsen?

Att se på handarbete utifrån ett emotionellt perspektiv blir mitt bidrag till diskussionen om kollektiv identitet i fragmenterade rörelser (jmf Wettergren 2005). Hen sätter kollektiv identitet i dagens kontext där olika solidariteter formas i interaktion mellan emotioner och samhällssystemet i stort. Forskningen kring textilt handarbete och dess historia har tidigare mest utgått från en genusanalys och/eller en historisk analys men här vill jag flytta fokus *från* handarbete som en specifikt kvinnlig aktivitet. Hen-användningen markerar även att jag tar ett steg bort från en genus- och historieanalys. Mot bakgrund av detta har jag valt att använda ordet hen i studien. Detta val kommer jag att närmare redogöra för i metodavsnittet.

I denna artikel kommer jag först att presentera de teoretiska perspektiven. Därefter kommer en kort resumé av tillvägagångssättet av min undersökning i metodkapitlet. I resultat och analys delen presenteras och analyseras det empiriska materialet. Avslutningsvis för jag en sammanfattande diskussion.

Teoretiska perspektiv

I teoridelen kommer jag att ta upp emotionernas roll i handarbetsrörelsen och hur dessa processer påverkar varandra med utgångspunkt i frågeställningarna. För att göra detta kommer jag att titta på Collins *interaktionsritualer* (IR) som ett sätt att svara på hur emotioner och emotionshantering bland handarbetarna ser ut. *Emotionell energi* (EE) är sammankopplad med IR men har sin källa i individens känsla av sammanhang. Vidare kommer Blochs begrepp *stress* och *flow* att hanteras för att ytterligare ringa in emotionernas betydelse för individerna som handarbetar. Detta leder in på hur emotioner påverkar gruppstrukturer som Barbalet och Hochschild tydligt beskriver i sina teorier om *emotionellt klimat* och *emotionshantering* och ger en teoretisk inramning till känslan av att vara en del i en social rörelse. *Kollektiva identiteter* kommer jag att diskutera utifrån Meluccis (1991, 1996) teori. Jag använder mig av della Porta, Diani och Tarrows förståelse av *konsumtionssamhället*, ett begrepp som respondenterna själva använder, och avgränsar på så vis kontexten om handarbetsrörelsen i min studie.

EE och Emotionshantering

Emotionella processer som sker mellan individer och mellan individ och grupp kan beskrivas med Collins (1993) begrepp Emotionell energi (EE) och Interaktionsritualer (IR). EE är individens känsla av självförtroende och flow som höjs eller sänks genom gruppens IR. När EE delas med andra och en individ passar in i sammanhanget reproduceras gruppens moraliska gemenskap och solidaritet vilket stärker gruppen ytterligare (Collins 1993:203ff, Wettergren 2009:10f). Exempel på hög EE i en gruppinteraktion kan vara humor och skratt: *"Fun, pleasure, laughter, etc. generally signal successful interaction rituals and high levels of EE"* (Wettergren 2009:10).

En individ kan ha hög eller låg EE beroende på sammanhanget och hur interaktionen med de övriga individerna i gruppen ter sig. EE och IR är relaterade till varandra på så sätt att IR kan möjliggöra hög EE likväl som att hög EE kan skapa goda IR. Passar en individ inte in i IR

innebär det en låg EE, medan en annan tolkar och passar in i sammanhanget bättre och får då högre EE. IR kan analyseras genom att titta på fyra olika komponenter enligt Collins (1993): 1. hur många som deltar i interaktionen (physical density), 2. avgränsning gentemot omvärlden inom IR-ramarna (The boundedness), 3. om individerna i gruppen är inställda mot samma mål och hur koncentrerade de är runt detta (The focus of attention), 4. om gruppen delar samma sinnesstämning jämfört med andra (Commonality of emotional mood) (Collins 1993:206). Beroende på hur dessa fyra kombineras resulterar det i olika typer av IR, symboler, EE och gruppsolidaritet. Istället för att vara rationellt kalkylerande menar Collins att individer baserar sin strävan efter tillhörighet och känsla av emotionell energi genom att visa solidaritet gentemot gruppen. Att dela samma moral är en annan typ av rationalitet som kan öka och minska EE. IR och gruppsolidariteter befästs genom olika kollektiva symboler. I handarbetsrörelsen kan det innebära att använda "rätt" material och motiv eller hur skicklig man är på sitt hantverk, men det kan även röra sig om andra mer subtila symboler (Collins 1993:203ff).

När en grupp har hög EE och IR känner individerna tillit och självförtroende och vågar utmana sina gränser. Här menar jag att det finns en koppling till Blochs teori om stress och flow. Att känna flow stärker självkänslan och den EE och kan då i gruppsammanhang leda till att det skapas starka IR. Begreppen stress och flow ger en förståelse för handarbetarnas mer individuella upplevelse om varför de handarbetar och vad det innebär. Flow är ett tämligen nytt begrepp och skapades som en effekt av dagens sätt att leva i konsumtionssamhället. Det beskriver en känsla av välmående, lycka och livskvalitet (Csikszentmihalyi i Bloch 2001a:101ff). För handarbetarna kan det i skapandeprocessen innebära att slutresultatet eller eventuella belöningar inte är det viktiga utan själva aktiviteten och utmaningen i sig. Tvärtemot flow är stress en känsla av motstånd som färgas av irritation och hjälplöshet och kan uppstå när handarbetet inte går som en tänkt (Csikszentmihalyi i Bloch 2001a:101ff, Bloch 2000:44ff). Dessa känslor av stress och flow är en interaktion mellan individen och den sociala kontexten, och påverkar varandra ömsesidigt, precis som EE (Bloch 2001a:123f).

Utifrån Hochschilds (1979) emotionshantering innebär interaktion med andra att läsa av situationen för att hantera situationen "rätt". Emotionshantering menar jag kan beskrivas som mötet mellan Blochs (2001a, 2001b) begrepp stress och flow och Collins (1993) EE och IR. Emotioner är en form av institution som enligt Hochschild (1979) även existerar när människorna byts ut då emotionerna kontrolleras genom känsloregler. Bryter en individ mot dessa regler uppstår situationer när ett beteende är opassande jämfört med vad som anses vara korrekt. Om individen betar sig opassande och använder felaktiga symboler i gruppen blir det en form av misslyckad IR. Olika grupperingarna i handarbetsrörelsen har olika typer av känsloregler och det kan skapa problem om någon med andra åsikter, exempelvis om någon med ett konsumtionskritiskt perspektiv, kommer in i en grupp som fokuserar på det meditativa i handarbetandet.

Det krävs både en yttre och inre anpassning för att hantera emotionerna i förhållandet mellan de sociala förutsättningarna och individens personlighet. De inre anpassningarna som görs är ett sätt att försöka passa in i en situation eller grupp genom att anpassa sig till de yttre kraven; en vill känna och bete sig rätt. Att individen kanske ler och verkar glad men egentligen är ledsen, är ett exempel (Hochschild 1979:551ff se även Barbalet 2001). Uppstår skillnad mellan vad en individ vill känna och vad den faktiskt känner leder till vad Hochschild (1979) kallar emotiv dissonans,

och blir medvetandegjort först när en person hamnar i en sådan situation. Jag kommer även att tala om emotiv dissonans i samhället, en form av alienation, exempelvis mot konsumtionssamhället. Ett sätt att hantera den emotiva dissonansen är att hitta alternativa grupper och egna, både fysiska och mentala, platser där en kan slappna av och inte behöver ytagera. Alternativa zoner beskriver Hochschild (1979) som: "... a zone within which one has permission to be free of worry, guilt, or shame with regard to the situated feeling" (Hochschilds 1979:565).

Dessa zoner skapar en fristad från dissonansen och där en kan vara sig själv och känna de känslor som annars kan vara förbjudna. Ett exempel är om en grupp individer delar gemensamma känslor- och uttrycksregler minimeras risken för emotiv dissonans (Hochschilds 1979:561f). Jag kommer istället att använda mig av begreppet "emotionella rum" för att diskutera handarbetarnas sätt att minimera emotiv dissonans samt hur de förhåller sig till handarbetet som emotionshantering.

Emotionellt klimat och samhällsutvecklingen

I och med industrisamhällets intåg trädde en tro på den rationella, icke-emotionella individen fram. Antagandet om rationalitet har bidragit till en era av individualism, som går hand i hand med utvecklingen av konsumtionssamhället. På 1970-talet vände, bland andra, Collins (1993) och Hochschild (1979) blickarna mot emotioner i det sociala livet. Barbalet (2001) är en av dem som talar om emotionellt klimat i samhället och menar att emotionerna kan ses som en länk mellan den sociala strukturen och aktören¹. Det innebär att samhällsstrukturen är uppbyggd av emotionella processer som är rationella till sin natur där utbytet blir en form av solidaritet mot gruppen och EE kan vara en av vinsterna (Barbalet 2001:18ff se även Della Porta & Tarrow 2005). En konsekvens av marknadens intåg i samhället är en minskad känsla av ett kollektiv till förmån för vad Barbalet (2001) kallar "possessive individualism". Tidigare såg sig individerna som en del i större kollektiv där alla var beroende av varandra, vilket har förändrats till att individen "äger" sin egen uppfattning. Denna individuation innebär att jaget är isolerat från andra jag som på samma sätt har egna universum att styra. Omvärlden förminskas till individens livsvärld och rationella person (Barbalet 2001:171ff). Possessive individualism är relevant i handarbetsrörelsen som en bakgrund till delar av handarbetarnas emotionella förståelse av konsumtionssamhället.

För att förstå sociala rörelser kommer jag att ge en kort redovisning av motståndet mot konsumtionssamhället utifrån förändrade förhållanden inom nationalstaten och dess makt. Politiskt förändringar möjliggjorde nya former av demokratiseringsprocesser under 1960-talet. De kom att spela en stor roll för den sociala rörelsens historia då medborgarna fick möjlighet att protestera och gjorde så i större utsträckning än tidigare (della Porta, Tarrow 2005:1).

Vid millenniumskiftet skedde ytterligare förändringar inom nationalstaten genom en större beredskap mot terrorism och interna hot, så som medborgarnas missnöje kring politiska system i form av en global marknad och mot det kapitalistiska systemet. Detta skifte från politisk makt till marknaden (och konsumtionssamhället) har även lett till en stärkt maktposition för globala

¹ Barbalets emotionella teori är makrosociologisk jämfört med Hochschild och Collins som utgår från mikronivå.

institutioner som WTO (World trade organization), IMF (International Monetary Fund) och EU (della Porta, Tarrow 2005:1ff). Förutsättningarna för starka NGO's (Non governmental organisations) har utvecklats och de kan ses som institutionaliserade sociala rörelser. Multinationella företag har fått ökade resurser och större makt och kan vara en anledning till protest inom handarbetsrörelsen. Handarbetsrörelsen kan här definieras som ett kollektivt handlande utifrån en gemensam grund (della Porta, Tarrow 2005:1ff). Rörelser kan uppstå som en nationell angelägenhet och ge ringar på vattnet att sprida sig över gränserna och skapa solidaritet globalt. Dessa mer eller mindre strukturerade rörelser blir då ett transnationellt kollektivt handlande som leder till protester mot de stora kolosserna med internationell makt. Internet med dess kommunikationskanaler har ökat möjligheterna till nya typer av sammanslutningar, men det är inte bara oproblemiskt. De som har möjlighet kan binda starka band, medan de som inte har möjlighet hamnar utanför (della Porta, Tarrow 2005:4ff).

De emotionella mönster som uppstått genom utvecklingen av konsumtionssamhället har, enligt Barbalet (2001) lett till opersonliga relationer med fokus på medvetna överväganden. Det innebär dock inte att emotionerna har försvunnit utan de anpassas till de rådande samhällsstrukturerna och kan leda till dissonans. Vidare påtalar Barbalet (2001) att även marknaden, som ses som det yttersta rationella, drivs av känslor. Känslor inom marknadssystemet drivs av glädjen att lyckas eller tjäna pengar, eller känslan av nederlag då det inte blir det resultat som väntats (Barbalet 2001: 54ff).

Hur individer och grupper förhåller sig till handling är avhängigt känslan av förändring. För att förändring ska ske måste individen och/eller gruppen känna förtroende för att handlingen kommer få önskad verkan som i sin tur kan leda till faktisk handling (Barbalet 2001:82f). Ett stabilt sammanhang mellan människor kräver solidaritet och skapas genom interaktionsritualer som är beroende av hur situationen ser ut och vilka kulturella skillnader som finns inom en grupp. Grupp solidariteten, den kollektiva identiteten, som uppstår är i sammanhanget lika givande som ekonomisk rationalitet enligt Barbalet (1991). Jag tolkar det som att känslan av samhörighet och EE, utifrån Collins (1993) synsätt, blir en form av belöning. Interaktionsritualer inom gruppen är även ett sätt att förhålla sig till grupper som befinner sig utanför och som en interagerar med (Barbalet 2001:26f).

Wettergren (2005) hänvisar till Melucci (1996) när hen definierar begreppet social rörelse. Sociala rörelser uppstår då individer delar solidaritet i informella nätverk. I nätverken mobiliserar de sig mot och ifrågasätter makthavare och det system som de vill ändra på. Sociala rörelser är alltså en specifik form av kollektivt handlande (Wettergren 2005:52). Kollektiv identitet är här intressant att titta på för att beskriva kopplingen mellan det kollektiva handlandet i en social rörelse och individens drivkraft. Även om handarbetsrörelsen inte kan ses som en social rörelse blir kollektiva identiteter en grund för att skapa gemenskap. Processen mellan det kollektiva och individen sker genom interaktion mellan de två nivåerna och utvecklas på olika sätt beroende på nätverken och sammanhangen som individen befinner sig i (Melucci 1991:40f se även Melucci 1996:76f). Kollektiv identitet menar Melucci (1991) är:

”...en interaktiv och gemensam definition [av nätverket], producerad av många interagerande individer som berörs av handlingens mål liksom av det fält av möjligheter och hinder på vilket handlingen försiggår”

(Melucci 1991:49)

För att skapa kollektiv identitet och ett ”vi” där individerna känner gemenskap behövs en förståelse för handlandets mål och medel. Det krävs emotionella investeringar att identifiera den kollektiva identiteten genom kommunikation som förankras i gruppens solidaritet (Melucci 1991:49f; se även Collins 1993). Vi-känslan kommer genom att individerna skapar symboliska ramar som sätter gränser för kollektiv handling vilket skapar solidaritet och avgränsar gruppen från andra; ett ”dem” (Melucci 1991:68ff; se även della Porta, Diani 2006). Melucci (1991) menar att en social rörelse kan liknas vid ett socialt rum där kollektiv identitet och kollektivt handlande kontinuerligt prövas och omförhandlas; en form av ”laboratorium” där nya alternativa normer utarbetas (Melucci 1991:60ff). Den kollektiva handlingen blir enligt Melucci (1991) symboliska utmaningar och hen nämner tre olika typer; profetia, paradox och representation, ur vilken individerna förhåller sig till systemet. Paradoxen innebär att överdriva maktstrukturer så de blir tydliga. Representationen innebär att leka med redan etablerade koder som speglar systemet. Profetia innebär att individerna (i min studie handarbetarna) använder sig av sin egen livsvärld för att tolka och ifrågasätta rådande normer, där de själva sätter sig som mall och tolkningsföreträdare. (Melucci 1991:85f). Profetian är den typ av symbolisk utmaning som handarbetarna främst kan säga ägna sig åt i min studie. Det kan jämföras med Barbalets (2001) possessive individualism där jaget är i centrum. I min studie är handarbetsrörelsen beroende av hantverket per se och hur olika grupper av handarbetare ser på varandra och hur de interagerar inom gruppen.

della Porta och Diani (2006) menar att sociala rörelser är konstruktioner som inte går att reducera till enbart deltagarna utan är någonting större än rörelsen i sig. De menar att den sociala rörelsen uppstår i interaktionen mellan objektet för rörelsen, antagonisten, och de som deltar i rörelsen. De och menar att: *“A social movement develops when a feeling of dissatisfaction spreads, and insufficiently flexible institutions are unable to respond”* (della Porta och Diani 2006:13). Att mobilisera sig i en rörelse kan ge människor ett visst mått av makt där de kan skapa sammanslutningar för att utöva sin möjlighet till att påverka makthavare istället för att enbart rösta eller förhålla sig till de gängse institutionerna i samhället (Wettergren 2006:9f).

Wettergrens (2003) forskning om sociala rörelser och emotionshantering inom kulturjammen är användbar i denna studie. Hen tar upp möjligheterna att hitta emotionella och sociala rum i en social rörelse. Kulturjammarna uppstod från en grupp på 1960-talet som kallade sig situationister (Wettergren 2003:174) som även de protesterade mot konsumtionskulturen. På 80-talet dök kulturjammarna upp med sin företagshackivism där de riktade sig mot multinationella företag. Dagens kulturjammare har fortsatt att förvränga och omtolka företagets marknadsföring genom att använda samma grepp som de själva, så som reklam eller konst och gaturummet för att göra motstånd mot konsumtionskulturen (Wettergren 2003:174). Inom kulturjamen, likväl som handarbetsrörelsen, finns en variation i hur motståndet bedrivs. Därför är det viktigt att titta på kollektiva identiteter för att belysa enskilda fenomen i den disparata och fragmenterade handarbetsrörelsen. Även om jag inte går så långt som att säga att handarbetsrörelsen är en social rörelse i strikt bemärkelse, så kommer jag att driva tesen att det ur handarbetandet uppstår emotionshantering och interaktionsritualer som skapar sociala rum där kollektiva identiteter, politiska ställningstaganden och grupperingar kan ta form.

Metod

Genom kvalitativa intervjuer har jag fått material till min studie. Min ansats är abduktiv vilket innebär att empirin och den teoretiska grunden är i växelverkan. Jag har haft teorierna om sociala rörelser och emotioner som ram när jag intervjuat respondenterna. I mötet har jag låtit handarbetarnas egna upplevelser och svar guida mig för att inte riskera att min förförståelse överskuggar deras narrativ. Det som framkommit under intervjuerna har orienterat min analys. (Alvesson & Sköldberg 2008:54f).

Respondenterna

De åtta personer som intervjuats har, trots ålderskillnader, delade erfarenheter när det kommer till handarbete. Åldersspannet sträcker sig mellan 22 år till 45 år och likväl de manliga som kvinnliga respondenterna menar att de "alltid hållit på" med handarbete eller andra kreativa aktiviteter. Folkhögskolor och andra textila utbildningar är en annan del som flertalet av dem har gemensamt och några respondenter arbetar professionellt med hantverk som lärare, konsulenter eller med konsthantverk. Typerna av handarbete varierar från enbart stickning till att innefatta många typer av hantverk som knyppling, broderi, tovning och att spinna garn.

Urvalet gjorde jag genom att leta efter lämpliga respondenter på bloggar och forum i Göteborgsområdet som jag sedan kontaktade via mejl. Av dem fick jag tips på andra eventuellt intresserade. Dessutom blev min förfrågan publicerad på fyra olika Internetforum, Zickermans, Kravallslöjd, Sysidan och Stickdejten. Totalt fick jag svar från ungefär 20 intresserade. Intervjuerna genomförde jag löpande och urvalet skedde genom "först till kvarn"-principen där vissa kriterier skulle uppfyllas av respondenterna. Kriterierna jag ställde upp var bland annat att de skulle uttrycka någon form av politiskt ställningstagande, handarbete ofta och gärna i grupp. Detta för att på ett tillfredställande vis skulle ge svar på mina frågor i intervjuguiden och ge svar på syftet och frågeställningen. Jag kommer att benämna mina respondenter synonymt med handarbetare (Holme & Krohn-Solvang 1997:101ff).

Intervjuerna

Utifrån syfte och frågeställningar skapade jag en semistrukturerad intervjuguide baserad på teman där respondenten gavs stort utrymme att beskriva och berätta sin livshistoria bakom handarbetande. De tematiska frågorna ställde jag till respondenten, medan underkategorierna hjälpte mig i processen som stöd att ställa följdfrågor (Aspers 2007:137). Intervjuguiden består av tre delar, den första delen är övergripande om personen i fråga; varför de handarbetar, bakgrunden såsom utbildning och hur handarbetandet utvecklats över tid. Den andra delen behandlar frågor om motstånd och sociala rörelser, om respondenterna handarbetar själva eller i grupp, om det finns gemensamma erfarenheter inom rörelsen och vad det samtalas om. Den sista delen kallade jag för känslor² och där ställde jag frågor som rörde drivkrafterna och politiska ställningstaganden bakom handarbetet men även känslor under det faktiska handarbetets gång.

Anledningen till att första delen av guiden var omfångsrik var att jag ville få igång ett samtal som inte bara var på mina villkor. Ansatsen har fokus på respondentens svar snarare än mina

² Jag använde mig av känslor istället för emotioner i intervjuerna eftersom det är ett mer vardagligt begrepp.

förutfattade meningar. Jag använde detta angreppssätt för att undvika ledande frågor och för att skapa en situation av tillit där respondenten fick tala och associera fritt kring begreppen (Holme & Krohn Solvang, 1997:105ff, Seidman s.98ff). Det fungerade väl och jag fick genom detta förhållningssätt bra narrativa beskrivningar som gav mig svar på frågor som jag inte har haft möjlighet att se annars. Jag gör inte anspråk på en narrativ artikel eller analys, utan mitt fokus låg på respondenternas berättelser om sig själva och sina emotioner i förhållande till handarbetet. Det gav mig möjlighet att förstå varför och hur de intervjuade använder sig av handarbete som emotionshantering och i interaktion med andra; forfarande av kollektiv identitet (Bergström & Boréus 2005:237, 254f, Marshall & Rossman 2006:115f).

Tematisering och analys

Intervjuerna spelades in och transkriberades därefter ordagrant. Att skriva ut alla intervjuer gav mig möjlighet att lära känna materialet och att hitta samband mellan de olika intervjuerna utan att lägga allt för stora värderingar i materialet (Seidman 1998:98ff, Alvesson, Sköldberg 2008:54).

För att skapa ett lättöverskådligt material gjorde jag en grov tematisering av det utskrivna materialet i ett excel-dokument med tre kolumner. En för intervjusvar, en för tema och en för nyckelord. Kolumnen för intervjusvar blev då temat om exempelvis respondentens bakgrund, reflektioner kring motstånd eller vilka känslor som finns bakom skapandet. I denna första process gjorde jag en gallring av det allra viktigaste och tog bort utfyllnadsord och irrelevanta frågor och svar. Detta skedde dock med stor försiktighet och mina frågor till respondenten sparades i viss utsträckning för att minnas sammanhanget. Nästa steg i processen var att göra en tätare beskrivning av citat för en mer lättläst text genom meningsstrukturering. Det innebär att extra tydliga teman och nyckelord behövs för att lättare analysera utifrån de teoretiska ramarna (Seidman 1998:100f, Kvale 181f).

Forskningsetiska principer

Att göra intervjuer kräver att en tänker igenom genomförandet och användandet av materialet är en balansgång mellan intervjupersonernas säkerhet och vetenskapens intresse (Kvale 1997:104). I enlighet med konfidentialitetskravet fick intervjupersonerna reda på att inspelning och transkriberat material inte går att spåras. Jag informerade dem om syftet med studien och vad den skall användas till samt nyttjandekravet, att intervjuerna enbart används i forskningssyfte. Intervjupersonerna fick ge samtycke till deltagandet och att deltagandet var frivilligt, om de godkände inspelning av samtalet och möjligheten att avbryta samtalet.

I denna studie har jag valt att anonymisera handarbetarna genom att inte namnge dem (Forskningsetiska principer 2002). Jag använder också *hen* istället för hon och han, och ordet *en* istället för man. Förutom att detta ger möjlighet att ytterligare anonymisera respondenterna (i synnerhet de två männen i studien), är det könsneutrala *hen* ett sätt att röra sig bort från ett genus- och/eller historiskt perspektiv på handarbete. Att avköna respondenterna på detta vis hoppas jag ska leda till en diskussion om vilka områden som är typiska för respektive kön och att minska den makt män har att påverka diskursen kring textilt hantverk.

Resultat och Analys

Resultaten kommer att bearbetas genom att, för det första, presentera individens emotionshantering med fokus på hur emotionella rum och EE skapas. För det andra kommer gruppsolidariteter och IR att diskuteras i förhållande till emotionshanteringen. Här kommer jag även presentera resultatet om hur grupperingar och gemensamma föreställningar ser ut i förhållande till kollektiv identitet och dess roll i handarbetsrörelsen. Den sista resultatdelen koncentrerar jag på hur den kollektiva identiteten används som uttryck för en form av sociala rum och genom det binda samman resultatdelarna.

EE och Emotionella rum

Det finns olika typer av emotionell drivkraft i att starta, genomföra och avsluta handarbetsprojekt för handarbetarna som intervjuats. Att sätta igång innebär ofta en glädje och nyfikenhet som beskrivs som intensiv och lockande. Flera av handarbetarnas svar på anledningen till att handarbeta är känslan av behovet att de "måste" skapa som ett sätt att få utlopp för kreativitet och rastlöshet, och som en respondent uttrycker det:

"Det är ju ett inre tvång. Jag mår bra att hålla på. Får jag inte hålla på så mår jag inte så bra kan man säga. Nu har jag hittat ett uttryck som jag trivs med tror jag. Jag kan förmedla vad jag känner [och] få ur det ur kroppen [och] så kan jag omsätta det i textil. Sen kan jag förhålla mig till det bättre".

Flera av dem jag talat med påpekar att de blir rastlösa eller att det "kliar i fingrarna" om de inte får arbeta med handarbete. Handarbetaren talar först om en form av inre tvång som skapar välbefinnande när hen sätter sig med handarbetet. Av intervjuerna framgår att känslorna hanteras och kanaliseras genom handarbetet och motar bort vad Hochschild (1979) kallar emotiv dissonans. En annan handarbetare beskriver rastlösheten som en drivkraft:

"Jag känner att jag mår bra av det och jag tycker det är jobbigt om man inte kan göra någonting. Jag har väldigt svårt för att bara sitta en hel kväll utan att ha någonting i händerna, då kan jag bli lite såhär rastlös".

Att meditativt gå upp i ett projekt att hitta lugnet är en annan anledning till att handarbeta. En av handarbetarna jämför handarbetandet med att läsa en bok, där läsningen fram till slutet ger stor behållning. Processen att genomföra ett projekt är viktig och kan förstås av att handarbetarna som jag intervjuat menar att det är trevligt och förväntansfullt att se något växa fram. Det finns även en tillfredsställelse i att lägga tid och energi på att handarbeta istället för att titta på tv, surfa eller andra vardagssysslor enligt några av respondenterna. I vissa fall så tar det rekreativa i handarbetandet övertaget i vardagens bestyr som då läggs åt sidan. Det uttrycks som en form av mikropaus i vardagen mellan tvätten, städningen eller att göra mat till barnen. Handarbetandet skapar ett emotionellt rum för avslappning där individen kan finna ro. Samtidigt påtalar samma respondenter att det kan orsaka stress eftersom hushållssysslorna blir lidande och måste göras senare.

Det finns olika typer av symboler hos handarbetarna som är relevanta att diskutera. Jag menar att det finns symboler som påverkar handarbetarna även när det inte sker en direkt interaktion i grupper eller andra individer. Symboler kan vara garnval, val av tillbehör, handarbetskunskap, eller tid. Så som Collins (1993) menar så är symbolerna ett sätt att skapa EE hos individen. Symboler som finns i nätverket kring handarbetarna kan hjälpa till att öka EE hos individen då det blir en form av emotionshantering genom att använda dem. Jag tolkar det som att individens symbolhantering skapar dels dem själva, dels ger dem möjlighet till att stärka IR i en eventuell grupp. De känsleregler som finns påverkas i samma utsträckning av symbolerna då de interagerar med den emotionella energin. Ett exempel på en tydlig symbol är när en av handarbetarna talar om att lappa och laga trasiga kläder:

”Om jag lappar mina byxor är det kanske i huvudsak för att jag tycker om de här byxorna och jag tycker det är onödigt att köpa nya. Det kan i alla fall tolkas som en politisk handling för att jag faktiskt lagar mina byxor och inte bara slänger dem och köper nya som ofta förväntas av en” .

I citatet framkommer även att interaktion med andra, en form av antagonist, finns i bakgrunden av den individuella meningen med handarbetet, att det förväntas av en att köpa nytt. Att välja att laga sina kläder blir en form av politiskt ställningstagande, en identitetsmarkör, och att det finns en form av stolthet att göra så. Det menar jag kan hjälpa till att stärka handarbetarens EE och skapar tillfredsställelse i och med att gå hen går emot normer och det rådande systemet. En annan form av symbol kan till exempel vara att ha ärvt handarbetsintresset. Några av respondenterna började handarbete när de var yngre för att de såg äldre släktingar som höll på:

”[M]in största inspirationskälla har varit mormor. Så det är ju hon som har matat mig med broderier och hjälpt mig att välja garn till min första tröja jag skulle sticka och hon satt ju alltid med något handarbete”.

Symbolen är en investering i ett kapital som skapar kunskap och gillande i gruppen, i detta fall släkten, och kan utvecklas inom andra grupper och fortsätter att skapa EE för handarbetaren. Att lära sig och lägga ner tiden på hantverket är förutom en investering i EE ett sätt att skapa ett emotionellt rum.

Flow och självkänsla

Personlig utveckling är en viktig del i handarbetarnas emotionshantering. Tillfredsställelse är ett ord som ofta används av handarbetarna jag intervjuat. Att känna tillfredsställelse ger större självförtroende och en känsla av att ingenting är omöjligt. En av handarbetarna menar att *“Det finns någon viss, någon sådan primitiv tillfredsställelse i det på något vis”*. Eftersom att arbeta med slöjd är kravlöst och bygger på tillfredsställelse i själva skapandeprocessen poängterar en annan handarbetare att: *“Det är ju ingen som kommer bli arg på dig för att du gör något fult för du måste inte göra det”*.

Det i sig ses som något som stärker självkänslan och skapar en känsla av stolthet. I och med att ingen kan kritisera dig skapas ett emotionellt rum där handarbetaren känner sig trygg. En av respondenterna talar om att *“gå in i projektet”* där det skapas ett rum utan tid och beskriver den skapande processen som att ha flow och förklarar:

”ibland så känns det som man försvinner bort och händerna bar rör sig av sig själva. Det bara händer, det är någonting annat som styr. Både en närvaro och en frånvaro samtidigt. Och det är väl det rummet man vill befinna sig i, eller jag vill befinna mig i när jag skapar. Någon sorts fokus”.

Vidare så beskriver respondenten att hen då befinner sig i gränslandet mellan att bemästra och att göra framsteg, en känsla som är viktig för att behålla fokus och flow (Bloch 2001). Detta kan ses som ett sätt att vilja skapa emotionell energi eller flow där självkänslan och känslan av att vara oövervinnerlig kommer fram. Handarbetandet ger då möjlighet till terapeutiska processer och ett sätt att förhålla sig till, och att bearbeta, omvärlden. Detta emotionella rum blir då avgränsat till den egna individen där hen kan tänka sina egna tankar och bara vara utan att förhålla sig till någon annan.

Det är inte ovanligt att ha flera olika handarbeten igång samtidigt för att tillfredsställa ens olika humör. Framförallt är det ord som rogivande eller meditation som beskriver det tillfredställande i handarbetandet. Det kan hjälpa till att bearbeta händelser i livet medan skapandet pågår. Att spinna garn menar ett par av respondenterna är meditativt och skapar ett lugn då samma mönster upprepas monotont: *“man gör samma rörelser som blir automatiserade /.../ lite som att vaggga /.../ det ger ro”*. Vissa handarbetstyper som är mer kreativt än andra menar en respondent: *”broderier [är] en känsla av att skapa - måla med garn”*.

Ett par av handarbetarna jämför handarbetandet med att träna ett pass på gym, de menar att det rensar hjärnan från stressmoment och att de känner sig avslappnade efteråt. Komplicerade stick- eller broderimönster används för att avleda fokus från jobbiga tankar eller irritationsmoment. Några respondenter påpekar att när det handarbetas i grupp är det enkla saker som produceras för att de ska kunna prata samtidigt.

Resultatet är även det en annan viktig del i processen och flera av respondenterna menar att det är en stor tillfredsställelse om de blir nöjda med resultatet. Dock beskrivs det som jobbigt när det inte blir bra. Även om andra tycker att det en gjort är vackert kan känslan av misslyckande infinna sig i och skapa stress. En respondent menar att det är svårt att avsluta projekt för att det är då som bedömningen av hantverket kommer in. Men hen hanterar det genom att koppla bort kraven runtomkring och får då en känsla av flow när arbetet genomförs.

Alla handarbetarna är överens om är att det är roligt att handarbeta, vilket kan liknas med det ”fun” Wettergren (2009) talar om. Att ha roligt beskrivs är en del som måste ingå oavsett varför en handarbetar. Hade det inte varit roligt hade inte tålmodet som krävs för att genomföra handarbete funnits menar en av handarbetarna. Den tolkning jag gör är att det finns olika nivåer av att ha roligt. Dels är det roligt att handarbeta, dels är det roligt att kunna glädja andra med handarbetet:

”[J]ag får ännu mer ut av [handarbetandet] när jag sticker till andra för då sitter jag och har en go känsla i magen. Då är hela grejen att få ge någonting /.../som jag har gjort själv. [D]et är ju inte så noga om dem

*använder det eller vad de gör efteråt om de blir glada för det ens liksom.
Men nu så blir ju nästa alla glada men det är inte så viktigt”*

De resultat som jag presenterat om individer och emotionshantering visar att handarbetarna använder handarbetet för att hantera emotioner i olika situationer i vardagslivet. Handarbetarna menar att meditation och tillfredsställelse genom handarbete hjälper dem att hitta emotionella rum där de finner ro och kan stärka sin självkänsla. Glädje och stolthet över handarbetskunskapen påverkar även det deras EE. Handarbetet är även viktigt som symbol och identitetsmarkör som ett sätt att skapa sig själv genom exempelvis att laga sina kläder. Hur symboler och solidariteter påverkar gruppkonstellationer kommer att undersökas i nästa avsnitt.

Gruppsolidariteter

En stor del av slöjdandet sker på egen hand men det uppskattas av flertalet av respondenterna att träffas i grupp på olika syjuntor eller i andra sammanslutningar för att handarbeta ihop. Som en handarbetare påpekar: *“... det ju jätligt mycket roligare om man är ett gäng som man har en syjunta, man träffas och sitter och slöjdar ihop”*. De som har gått på folkhögskola menar att det var en väldigt kreativ miljö och som en av intervjupersonerna beskriver: *“När jag gått på internatskolor där alla slöjdar dygnet runt i princip... alla utvecklar sina idéer där är det kolossalt, det är oerhört kreativ miljö”*. Det ses som en viktig del i slöjdandet att träffas och göra saker ihop.

Alla handarbetare som jag intervjuat ser sig som en del av en större rörelse eller sammanhang men det tar sig olika uttryck. Även om många handarbetare i sin ensamhet så är de, som Collins (1993) påpekar, en del i ett större sammanhang och känner samhörighet. Framförallt är det Internet och dess forum som skapar känslan av gemenskap och ett sätt att känna sig som en del i en grupp, man sticker tillsammans men träffas inte i verkligheten. Det är på Internet respondenterna hittar inspiration och träffar likasinnade. Det sker IR över Internet som skapar olika typer av gruppsolidariteter. Collins (1993) inställning till att det bör innefatta ett fysiskt deltagande i grupper för att skapa emotionell energi och interaktionsritualer, menar jag kan ses även över Internet. Bland annat beskriver några av handarbetarna att de träffat vänner över Internet som de senare träffat fysiskt. Ett par andra respondenter menar att de grupper som de ingår i stöttar och hjälper dem både med handarbetandet, men ger även stöd och tröst på det privat planet. En handarbetare beskriver mötena på Internet:

”Vi är ju en väldigt brokig skara. [M]an är ju inte ofta så privat men /.../ så kommer mannen och barnen hem så [säger en] nu ska jag laga lite mat /.../ Men det är ju inte så att man får den kontakten så man vet vad den andra personen har i ryggsäcken. Men det är ju helt suveränt att man delar sina erfarenheter. Så att det är en gemenskap. Man skriver hej nu är jag här! Och så ... säger de vad roligt att du tittar in idag med”.

Där finner de ett alternativt rum där de delar en vardaglig sfär och får hjälp att hantera emotioner och kan genererar positiv EE. Att få ta del av en glädjeyttring pga. att handarbetaren kommer in på Internetforumet menar jag är ett tecken på gruppsolidaritet. En ytterligare aspekt på gruppsolidaritet över Internet är, som en handarbetare menar, att det är vanligare att följa likasinnade vad gäller bloggare eller hemsidor än att följa handarbetare med andra former av

gruppstillhörigheter. Det tydliggör att det inom handarbetsrörelsen finns gränsdragningar mellan grupperingar och individer även online.

En handarbetare menar att handarbetsrörelsen inte bara är en rörelse utan flera. Detta kan även avläsas hos Greer (2008) som menar att det finns olika typer av rörelser inom handarbetsrörelsen. Skillnaderna mellan de olika grupperingarna varierar, allt från queerfeministiska syjuntor till dem som handarbetar för att slappna av. Några av respondenterna har aktivt startat upp egna nätverk och grupper för gemenskap när det inte funnits. En handarbetare säger:

“Man hamnar i ett sammanhang i och med att det finns ju inte bara en utan flera rörelser som man automatiskt blir en del av vare sig man vill eller inte”.

Hen talar om gruppen som både specifik och icke specifik. Dels kan det tolkas som att det finns ett sammanhang som en delar interaktionen med. Jag vill mena att Hochschild (1979) har en poäng med att det finns emotionella institutioner och regler som kvarstår trots att medlemmar i gruppen byts ut. Då handarbets-sammanhangen varierar och skapar en mängd varianter av IR och emotionellt klimat flyter de olika grupperingarna in i varandra och nyttjas av varandra. Det är ett tecken på vad Melucci (1996, 1991) menar med att rörelser är heterogena och fragmenterade. Handarbetarna hamnar i en rörelse vilken de själva kanske inte alltid har valt så som citatet ovan pekar på. Samma handarbetare menar att det går att välja hur en ser på sin gruppstillhörighet:

“Man ställer sig utanför det sammanhanget och samtidigt så ingår man i ett annat. Sen är det väl upp till var och en hur mycket man vill identifiera sig med det sammanhanget”.

Detta citat visar konkret på hur IR och EE formas och att det sker i samspel både inom gruppen som mellan olika grupper. Identifikationen med gruppen blir viktig. Känner en sig som en del av sammanhanget kan de ge upphov till IR som stärker individens EE. Solidaritet och symboler kan skapas av individerna själva och stärker tesen om att som della Porta och Diani (2006) menar; att sociala rörelser är konstruktioner. Men att de är konstruktioner som är förhandlingsbara för handarbetarna utifrån sina individuella uppfattningar och identitetsmarkörer. Det blir en självreflexiv process som möjliggör för handarbetarna att ”skapa” sig själva i interaktion med andra.

I teoriavsnittet presenterade jag Collins (1993) grund för att analysera IR. Jag kommer att exemplifiera hur gruppsolidariteter och interaktioner kan se ut när de tillämpas på handarbets-sammanhang. Jag kommer här att visa på ett par olika scenarion för att exemplifiera. Hur många som deltar i interaktionen skiljer sig åt mellan dem som träffas i en fysisk grupp varje vecka och en grupp som möts över Internet på ett forum. Den fysiska gruppen kan vara en basgrupp om fyra personer och ibland tillkommer en eller två nya deltagare. Om så sker kan vi förmoda att Hochschilds (1979) tanke om institutionalisering av känslor består. Den andra typen av möte på ett Internetforum kan variera kraftigt. Vid olika tidpunkter sammanstrålar olika individer och deltar i ett samtal. Vissa kanske inte deltar hela tiden utan slutar tidigare medan andra tillkommer senare. Det ger upphov till andra typer av diskussioner än den första gruppen.

Jag förmodar att även avgränsningarna mot omvärlden är starkare i basgruppen än i den mer öppna strukturen i ett Internetforum. Internetforumets form gör att det inte finns ett gemensamt mål på så vis att det är fler individer som träffas och byts ut snabbare. Interaktionen blir lösare i formerna än i basgruppen. Det är ett sätt att umgås som inte kräver så mycket EE. I basgruppen menar jag krävs en ansträngning för att passa in likväl som att det kan ge EE tillbaka och skapar lättare ett alternativt rum med delade erfarenheter. Sannolikheten är att de i basgruppen delar sinnesstämning jämfört med forumgruppen.

Att använda handarbetandet som ett sätt att uttrycka sig själv som person och sina politiska ställningstaganden, en del av det Barbalet (2001) kallar possessive individualism. Det ger en möjlighet att skapa sig själv och visa vem en är. Handarbetet, menar en av handarbetarna, skapar frihet att kunna utforma sitt hantverk så som en själv vill. Det begränsas inte av någon annans beslut av hur det ska se ut, exempelvis produkter i en butik, utan möjliggör för individen att använda sig av hantverket som identitetsmarkör. Genom dessa markörer kan det uppstå solidariteter som ger tillfredsställelse och möjliggör individens val att uttrycka sig. I vissa kretsar är det mer tillåtande att vara en ”alternativ person” och i andra är handarbetet något en unnar sig att göra, en hobby. En handarbetare jämför det med möjligheten att välja olika former av grupper att delta i:

”Då har man /.../ slöjd eller handarbete som ett uttrycksmedel medans man i en annan grupp kan /.../ vara skateåkare eller nått. [De] har en annan form av uttryck /.../ där kanske det handlar mer om att få plats och att synas på ett annat sätt”.

Som exempel på hur handarbetarna relaterar till grupper talar några av respondenterna om handarbete som en typ av nördkultur, nörderi eller subgrupper och basgrupper. Med nörderi menas oftast att handarbetarna ser sig själv som såpass intresserade vad gäller materialval, att förstå materialet, koncentrerar sig på ett specifikt hantverk och lära sig “allt” om det eller att de bara handarbetar mycket. Nördkulturen inom handarbetsammanhang kan yttra sig på många sätt förutom det ovannämnda. Ett exempel är att brodera bilder från olika tv-spel eller att göra väggbonader som liknar gamla bonader men med moderniserade och ekivoka ordspråk. En utav handarbetarna talar om bricolage som ett sätt att skapa på ett ”nördigt” sätt genom att använda gamla tekniker till att göra nytt. Men även grupptillhörigheten i sig blir en form av bricolage:

”Just det här sociala och träffas och göra saker tillsammans. Det finns någon slags feministisk tanke här. Just att prata och diskutera, det har väl aldrig varit så här uttalat att det här är en feministisk syjunta men det är väl lite där man hamnar /.../ [J]ag tror att det är en generations grej också faktiskt, att de flesta av mina kompisar är uppvuxna med en typ av feminism som är väldigt, dels gör det själv idealet och det här med att ta tillbaka lite av det här kvinnodominerade saker som handarbete, virkning stickning och hela så här 90-talets riotvåg/.../ Det här bricolaget med att ta gamla traditionella handarbeten tillexempel att göra någonting nytt av det”.

Det hen beskriver är en form av craftivism eller DIY där politiska ställningstagande möjliggörs genom att tillhöra en specifik grupp. Subgrupper/basgrupper beskrivs som ett sätt att ha en grupp med vänner där nördkulturen uppkommer och som ett sätt att sin egen plats. Subgrupper kan lika mycket handla om en sammanslutning som ett sätt att ställa sig utanför mainstreamkulturen, eller massmonokulturen, som en respondent kallar det. Basgrupperna menar en annan handarbetare är en konstruerad subgrupp av vänner som har ett liknande mål och förhållningssätt. Distinktionerna mellan grupperingarna är svåra att göra och kan enligt mig relateras till Melucci (1991) som talar om olika typer kollektivt handlande. Det finns en klar uppdelning mellan hur en ser på handarbetet i olika grupperingar. En distinkt skillnad som kommer fram är uppfattningen om vad som kan ses som craftivism och vilken typ av kollektiv handlig som definierar olika grupper. Som det tidigare citatet visar kan just craftivismen vara det som binder samman gruppssolidariteten. De flesta respondenterna beskriver craftivism som att budskapet är viktigare än resultatet där materialet är inte lika viktigt. I andra grupper uppfattas det som viktigt att använda secondhandmaterial eller miljövänliga alternativ som återbruk. I craftivismkretsarna uppfattas det inte som konstigt att använda sig av material som akryl eller annat syntetiskt material enligt respondenterna även om den typen av material ofta uppfattas som ett sämre val. En handarbetare uttrycker skillnaden mellan olika grupper:

”jag tror att jag kan säga att jag har två kretsar. Ena kretsen är det mycket återbruk och miljötänk i den andra kretsen är det nog mera lyx tror jag. Man väljer ändå naturmaterial för att det är det som är det lyxiga”.

Det ger en bild av gruppssolidaritet där materialet och kvalitén är en del av upplevelsen. Materialet kan tolkas som en viktig symbol vilken handarbetarna ofta använder som argument för att avgränsa sig från andra grupper. De som hållit på länge har lärt sig att förstå materialet och en handarbetare menar:

”Jag tror ändå att det är många som håller på med stickning som precis i början [använder] ... billigare /.../ dåligt [syntetiskt]material och lagt ner många timmar och så känns det inget roligt efter. /.../ så det är ganska viktigt att arbeta med bra material”.

Det finns fler olika typer av gruppssamhörighet som definieras utifrån tydliga symboler och visar på att det finns en tydlig uppdelning av ett ”vi” och ”dem”. Emotionshantering i grupp sker, som vi har sett, ofta genom symboler som materialval, handarbetstyper eller i viss mån genom politiska ställningstaganden. Gruppssolidariteter som olika basgrupper/subgrupper och nördkulturer skapas genom IR där symboler är en viktig del. Samtidigt så är individernas egna val och identitetsmarkörer viktiga för gruppssamhörigheten och möjliggör emotionshantering, exempelvis genom att stärka varandras EE och utveckla god IR.

Kollektiva identiteter

Eftersom handarbetsrörelsen utgår från andra politiska rörelser och kollektiva gemenskaper så kommer jag här att gå in på både genus- och historieområdet. Detta trots att det inte är syftet med artikeln. Respondenterna själva talar om genus och historia som uttryck för sina individuella val och hur de förhåller sig till grupper och kollektiva identiteter. En handarbetare uttrycker att det traditionellt sett kvinnliga handarbetet är viktigt i den grupp vilken hen tillhör:

”Men att det kanske finns en politisk handling bara det att /.../ ha ett ställe, som en basgrupp där man faktiskt kan diskutera både personliga och politiska och som är kopplat däremellan . Det finns en feministisk agenda i att använda sig av dom traditionellt kvinnliga mötesplatser[na] /.../ [B]akåt i tiden för så här hundra år sedan eller längre när kvinnor inte hade en plats i det offentliga samtalet så var det ju de här grupperna där man samlades och man kunde samtala med varandra liksom”.

Mötet med andra i en syjunta representerar det kvinnliga mötet som en form av politisk handling menar en respondent. Det historiska och nutid möts och ger möjlighet till att laborera med strukturer och skapa en form av socialt rum, en kollektiv gemenskap. Här syns handarbetarens ställningstagande som en identitetsmarkör som skiljer ut ett vi och ett dem i gruppen. Som hen nämner handlade det om att kvinnor inte hade tillgång till det offentliga rummet och en annan respondent uttrycker: “[Kvinnorna] kanske då kunde, mer eller mindre medvetet kunde sätta upp strategier för att påverka på olika sätt”. Det finns en medvetenhet om hur kvinnor historiskt har använt sig av handarbete som en motstrategi och verkar också idag vara en del som formar gruppsolidariteter.

En handarbetare menar att samtalen i syjuntan gör att de känner sig viktiga då de för ett historiskt arv vidare. Det gör de genom att använda äldre tekniker och hantverk på samma vis som det gjordes förr. Att det är en kunskap som försvunnit mellan generationerna är något som några av respondenterna pekar på och upplevs som tråkigt. De historiska mönster och kunskaper om hantverk är dolda då kunskapen många gånger har burits inom kvinnorna menar en handarbetare. En anledning till att det fanns en ovilja att dela med sig av sina mönster och kunskaper förr kan enligt en av respondenterna bero på att hantverket var en del av ”dåtidens” kvinnors möjlighet att skapa sin identitet. Det var genom handarbetet som de kunde tjäna extrapengar och kunde ge status och makt.

I sammanhang som syjuntor eller på Internet har det idag skapats en möjlighet att tala om det historiska och vara en del i en social process som uppvärderar hantverket. Möjligheten att ta del av historien menar jag skapas av olika emotionella processer som är baserade på att en del av hantverkskunnandet har försvunnit i konsumtionssamhället. Under årtionden så har konsumtionen setts som en självklarhet. Efter inträdet på arbetsmarknaden för kvinnor så hanns det inte med att producera kläder. Idag har en ny domän inom handarbetsrörelsen utvecklats som bygger på DIY och en vurm för hur en skapade produkter förr. Det kan ses som en ”hemmafrutrend” där 50-talets normer och regler råder i en ny tappning. Det är en trend som syns tydligt på Internet. En handarbetare säger:

”Men så här, men att det blir lite lajv³ över det hela att dom, man kan inte nöja sig med kläderna utan man måste liksom lajva hela 50-talet. /.../ det känns ju som att det är en del i en pågående individualisering över hela samhället, [de säger] jag har valt det här. Och [de] har valt att sitta hemma och måla /.../ väggar vita och jag vet inte...”

³ Lajv är en form av rollspel där deltagarna agerar olika karaktärer. Det sker ofta med hjälp av rekvisita och kläder.

Hen undrar om det egentligen är ett val att som de gör när de ”lajvar” 50-talet och uttrycker det som att det är ”vansinnigt medelklass”. Ställningstagandet som lajvarna gör är i sig en identitetsmarkör som på något vis innebär att leva så som de anser bäst. Det ger ett uttryck för ett ”vi” och ”dem” och hjälper till att skapa gruppidentiteter hos både lajvarna och dess kritiker. Det som hen uttrycker är kritik och avståndstagande mot handarbete som en possessive individualism sin påverkats av det individualiserade samhället. Hen fortsätter:

”Det är så perfekt /.../. Men det är någonting med det här gemensamma skapandet [det]finns inte riktigt utan blir mer så här individuellt uppvisande av kreativitet på ett eller annat oavsett om det gäller cupcakes eller om det är heminredning eller om det är handarbete på något annat sätt”.

Respondenten uttrycker att det verkar som att vissa med mycket tid och pengar handarbetar för att ha någonting att visa upp snarare än det kreativa. Den kollektiva identitet som skapas i dessa lajvsammanhang kan tolkas som något negativt av respondenten. De två olika grupperingarna, lajvarnas och respondentens gruppsammanhang, står i stark kontrast till varandra. En fråga som uppstår är om det finns en konsumtionskritik hos de båda? Respondenten menar dock att det blir en trend hos lajvarna som handlar om konsumtion. Barbalets (2001) begrepp possessive individualism återkommer; det är enskilda individer som vill visa upp vad de åstadkommit genom bilder och berättelser som i sin tur skapar en kollektiv identitet och en rörelse.

En annan form av kollektiv identitet kan skönjas genom tankar om hållbarhet och antikonsumention. Ur ett hållbarhetsperspektiv så menar några respondenter att slöjd kan användas som ett inlägg i debatten om överkonsumtion. Produktion sker ofta långt bort under dåliga förhållanden som ger producenterna dåliga löner. Slöjden är ett alternativ till detta. Det handlar om både en kritik mot systemet och att använda det för att nå ut med sina produkter, kunskap eller sina ställningstaganden. En del i detta är möjligheten att genom sina handarbeten lära sig att lägga större vikt vid tiden och kostnaden på att producera själv. En respondent menar att det i sin tur gör att slit och släng blir mindre viktigt. Helt enkelt att det tar längre tid att producera och då blir det mindre saker. Ett sätt för några av handarbetarna att hantera konsumtionssamhällets normer emotionellt är att se sig själv som en del av lösningen. En handarbetare menar:

“... sen är ju inte så mycket slit och släng utan jag lappar gärna mina kläder och går det håll så kan man gärna dekorera på olika sätt att sätta lappar och syr om saker”.

Det som sker i grupperna med starka interaktionsritualer är att det finns en känsla av att förändring är möjlig som Barbalet (2001) menar. Det kan ses genom att flera av respondenterna menar att Internet möjliggör att se rörelsen som något större än det fysiska mötet. Handarbetarna kan hitta emotionellt stöd då andra har samma uppfattning. Det kan exemplifieras med att en respondent menar att den trend som finns inom handarbetande just nu bidrar till något positivt i och med att utbudet av och valmöjligheten att köpa ekologiskt eller närproducerade garner ökar. Hen menar även att valet av material ska göras med eftertänksamhet och skulle gärna se att alla

blev medvetna om vilka val en gör. Samtidigt så ska en inte heller skuldbelägga någon för materialvalet fortsätter hen.

“Att det är så svårt att göra allting rätt. Man kan inte göra allt rätt hela tiden och välja bort allt som är dåligt för då kanske man inte vill leva längre och vad är det för mening då?”

Å andra sidan så finns det dem som ser politiska ställningstagandena som lite problematiska:

”... vissa är ju väldigt extrema. Men extrema det är väl fel uttryckt också. Men att det ska bara vara ekologiskt och miljövänligt och gärna handspunnet... [D]et jag har sett och känner det är att de dömer inte någon efter hur man själv är utan man är lika välkommen. Och lika goa vänner ändå. Om man nu kan kalla det vänner skrott. I den virtuella världen”

Några respondenter uttrycker känslan av att handarbetet ger dem en möjlighet att hantera eventuella katastrofer som en annan typ av miljöpolitiskt ställningstagande. Att de gör sig redo medan andra fortsätter att konsumera och inte lär sig att göra saker som behövs och är användbara. En respondent har som drivkraft att klara sig själv oavsett vad som händer och menar att: *“... det är glädjen att känslan av att kommer apokalypsen eller vad som helst så klarar jag mig hyfsat bra”*.

Citatet visar även på att det finns en tanke om att det stundar en hållbarhetskras som handarbeten kan stävja genom att hantera produktionen själv. En annan respondent har en liknande ståndpunkt: *”Och då känns det viktigt att jag vet att jag kan tillverka mina saker själv”*.

Jag vill mena att dessa två respondenter uttrycker tankar om handarbetskunskapen så som den var ”förr” som en möjlig hjälp till vid en katastrof. Handarbetarna visar på en möjlighet till emotionshantering genom att vara profeter i nuet, som Melucci (1991) talar om, och har förmodligen en botten i det individualiserade samhället. Dessa emotionella ståndpunkter visar på känsla av att det blir svårare att hitta en kollektiv identitet som tillsammans skapar ett hållbart samhälle bland de fragmenterade rörelserna. Samtidigt så upplevde jag i flertalet av intervjuerna att handarbetarnas kunskap gärna delas. För att nå sina mål med handarbetet som konsumtionskritik så drömmer några av handarbetarna om att bo på en gård. Där skulle de få arbeta med handarbete genom att hålla får för att få ull och att kunna odla sitt eget lin för att kunna se hela processen. En annan del i att ha sin egen sfär på en gård ser en av respondenterna som en möjlighet att hålla workshops hemma. Men önskan att försörja sig helt på hantverket är inget som flertalet av handarbetarna vill då de anser att magin och det kreativa i skapandet försvinner. Det skulle enligt ett par respondenter innebära en produktion av samma sak flera gånger och anses då som tråkigt. En annan typ av dröm är att starta en större verksamhet som innebär flera olika aktiviteter som manar till diskussion. Respondenten talar om en mötesplats för likasinnade:

”Att man skulle kunna ha på ställen som /.../ har olika andra typer av aktiviteter. Skulle man även kunna ha handarbete... Dels mycket det

politiska samtalet att göra saker mycket annat kan komma ur det kanske hitta några som är intresserade av samma frågor. Man kan dra ihop en arbetsgrupp, man kan göra någonting, göra kampanjer eller vad som helst”.

Handarbete som ställningstagande

De flesta handarbetarna utvecklade sitt hantverksintresse då de var yngre med inspiration från släkt eller vänner. Därefter har det utvecklats till olika former av emotionshantering. De politiska ställningstaganden och ideologiska tankar utvecklas över tid. Ideologiska ställningstaganden till att handarbete, som tidigare visats, tar ofta avstamp i andra former rörelser så som kvinnorörelsen eller miljörörelsen. Ställningstagandena eller de konkreta symbolerna kan vara att konsumera ekologiskt eller second hand, att verka för ett hållbart samhälle, ett sätt att uppvärdera en kvinnlig syssla eller att klä sig på ett visst sätt. Dessa ställningstaganden uttrycks inte genom direkta politiska aktioner utan genom vardaglig aktivitet som individuella identitetsmarkörer eller tillsammans med andra i grupper. Att välja bort en gemensam ideologi kan vara ett sätt att bevara en form av personlig autonomi som beror på en misstänksamhet mot det redan etablerade rörelserna (Wettergren 2009). Valet att ställa sig utanför en gemensam föreställning om en rörelse menar jag kan skapa emotionella rum för symboliska protester. En form av individuell symbolisk protest kan vara att förkovra sig medan en handarbetar.

”[Handarbetet] är ganska så rogivande och jag lyssnar mycket på radiodokumentärer under tiden. För jag kan inte titta på tv /.../ jag kan inte brodera och titta på någonting samtidigt. Radio är ju skitbra. [J]ag har lyssnat igenom hela p3 dokumentär p1 dokumentär, BBC har jättemycket södra Afrika dokumentärer som jag brukar lyssna på”.

Handarbetarens inställning kan ses som ett icke aktivt politiskt ställningstagande men med uttryck för en spänning mellan sitt skapande och det politiska. Det kan vara som Wettergren (2006; se även Melucci 1991) uttrycker; att det finns en skillnad mellan analysnivå och svar. Det vill säga att en rörelse är en generaliserande definition som individen inte vill begränsa sig till. Flera av dem som jag intervjuat menar jag kan ses som en del i craftivismrörelsen i likhet med Greers (2008) synsätt. Hen menar att craftivism blir ett uttryck för politiska ställningstaganden utan att utöva aktivism. Handarbetarna som jag intervjuat verkar hämta inspiration och energi ur den typen av yttring. Att slöjda i sig är politiskt menar en respondent och uttrycker: “... [att] arbeta med textilhantverk är ju politiskt någonstans såklart”, och syftar på motståndet till konsumtionens snabba kast. En annan handarbetare uttrycker:

”Fast egentligen är /.../ all form av avstånd från konsumtionen eller miljöpolitiskt budskap, det är ju också craftivism tycker jag. Men jag är ingen expert”.

Rörelsen blir inte tydlig utan blir som Melucci (1991) menar; en produkt av individens olika val inom dess emotionella och sociala rum som uppstår genom självreflexivitet. Genom självreflexivitet uppstår möjligheter att se sig själv som delaktig i skapandet av en kollektiv identitet. Som en handarbetar uttrycker:

”Det är ju någon slags tyst revolution skulle jag säga. När jag sticker offentligt tillexempel /.../då känner jag mig delaktig... Det är tyst verbalt, men det är inte tyst offentligt. Folk tittar ju väldigt mycket när man håller på offentligt”.

Hantverket blir för handarbetarna ett sätt att visa sin identitet genom att omforma det politiska till att bli privat (della Porta och Tarrow 2005). Den symboliska handlingen av craftivism blir internaliserad i personernas vardagsliv och driver dem till en flykt från marknadens krav och dess heterogena emotionella klimat. Det skapar en diversifierad kollektiv identitet där motiven och utkomsten är olika beroende på handarbetarnas politiska ställningstaganden.

Trots att de som jag intervjuat inte ser sig som craftivister eller delaktiga i en direkt rörelse så ser de sig själva som en del i ett större handarbetssammanhang. Som tidigare avsnitt visat så är rörelsen ett ställningstagande i sig och tillhörigheterna är förhandlingsbara och inte konstanta. De ser en klar skillnad mellan sig själva och dem som de ser som craftivister; ett vi- och dem-tänkande som skapar möjlighet till att utforma en egen kollektiv identitet. Jag tolkar det som att respondenternas syn på craftivism i detta sammanhang är en utåtriktad gemensam aktivitet med andra i en klart avgränsad grupp.

Handarbetarna i denna studie associerar craftivism till att sticka eller virka in träd eller skulpturer utomhus för att skapa uppmärksamhet om en ”mjukare värld” eller meddela ett politiskt budskap. Dock är detta inte lika uttalat som för adbusters-aktivisterna som arbetar mer uttryckligen med ord och bild (Wettergren 2006). Stickgraffitin är den tydligaste, och mest jämförbara med adbusters-aktivisterna, symbolen för definitionen av craftivism, som en av handarbetarna uttrycker: *”Jag tänker nog nästan mest på stickgraffiti och så”*. Utifrån det kan jag förstå att det är svårt att se sig själv som craftivist. Dock är det vanligt att handarbeta i offentliga miljöer som t.ex. på caféer eller barer. Det bidrar till ökad uppmärksamhet genom att något ”privat” laddas i en offentlig miljö enligt några av respondenterna och bidrar till att bryta normer. När de talar om att handarbeta offentligt uttrycks det som lite spännande och roligt. Det är ingen spontan händelse utan medvetandegörs som något ”udda”.

Handarbetarna talar om skillnader och likheter mellan grupper. De kollektiva identiteter som jag kan urskilja är flera. Bland annat så talar exempelvis några av handarbetarna om craftivister som en grupp de inte befinner sig i, men kan ändå se drag av sitt eget handarbete som en form av tyst craftivism på så sätt att de har en bakomliggande politisk agenda. De som ses som craftivister anses ha en tydlig gemensam symbol de delar; stickgraffitin. Med den vill skapa en mjukare värld och genom det öppna upp till diskussion.

Det urskiljs även en kollektiv identitet som en respondent kallar ”lajvare”, som hen menar handarbetar som en del i en konstruerad identitet påverkad av den rådande individualismen. Det jag kan se är att handarbeta som ett sätt att stärka en form av kvinnokamp ses som en mer rumsren och viktig identitetsmarkör, än exempelvis ”lajvarnas” sätt att leka med kvinnoidealen.

Diskussion

Tidigare forskning kring handarbete har fokuserat på det historiska i handarbetet och/eller kvinnorörelsen (se ex. Chansky 2010, Minahan & Wolfram Cox 2007, Svensson & Waldén 2005). Rörelseforskningen som gjorts inom handarbetsfältet har fokuserat på vad Melucci (1991, 1996) menar är att utgå från en specifik rörelse, som exempelvis craftivism eller DIY (se ex. Greer 2008, Groeneveld 2010, Smith 2010, von Busch & Åhlvik 2009). Hen förordar att istället undersöka vad och genom vilka processer som rörelsen uppstår. Denna studie har skapat en möjlighet att se på handarbetsrörelsen ur ett perspektiv som närmar sig att utgå från processerna som kan leda till en rörelse. Att utgå från de emotioner och kollektiv/a identitet/er är mitt bidrag till förståelsen av ”handarbetsrörelsen”.

Resultatet visar att det finns en mängd olika kollektiva identiteter i handarbetsrörelsen. De uppstår dock ofta utanför handarbetsammanhangen bland annat i kvinnorörelsen och miljörörelsen. I handarbetsrörelsen så finns det några kollektiva identiteter som skapas genom just handarbetet och det är den som bygger på det historiska arvet. Där används gamla tekniker som ett kit i gruppen. Andra specifika kollektiva som kan utläsas av resultaten är identiteter som 50-tals lajvarna, de som gör det för meditation, eller som en lyxig hobby. Det som främst driver den kollektiva identiteten är individernas individuella motivation till handarbetet; de mår bra av det. Handarbetarna ser sig själva som en del i ett mycket löst definierad ”handarbetsrörelse”. De känner samhörighet med andra som handarbetar, men inte som en *enhetlig* kollektiv identitet. Tydliga gränser mellan grupper syns genom olika symboler som garnval, handarbetsätt och hur de förhåller sig till handarbetet i form av hobby eller som livsverk.

Att ifrågasätta strukturer med sitt slöjdande är en annan del som uttrycks. Det verkar som att handarbete som politiskt ställningstagande tangerar andra rörelser och typer av ideologier hos respondenterna. Hantverk används för att protestera mot exempelvis konsumtionsamhället genom att inte stödja dåliga arbetsförhållanden i andra länder för att konsumtionen ska bli billig och lättillgänglig i väst. Det långsamma i hantverket ses som ett sätt att förstå hur varor produceras och leder till att en använder sina alster mer varsamt än något som kan köpas billigt. Handarbetet används även om en feministisk strategi där fokus ligger på att vränga bilden av ”gammalt hantverk” med hjälp av att exempelvis brodera ekivoka talesätt.

Emotioner och emotionshantering har en betydande roll i handarbetsammanhang. På det individuella planet är det meditation, glädje och självkänsla som är av betydelse. Det kan skapa flow som ger EE och ger möjlighet till emotionshantering. Handarbetet ger också möjlighet att uttrycka sig själv genom olika symboler och identitetsmarkörer. Dessa symboler och markörer är även viktig för gruppen för att avgränsa sig mot andra. Det görs genom IR och som ett sätt att skapa gruppsolidariteter.

Denna artikel har ett övergripande angreppssätt på handarbete som emotionshantering och socialt rum. Det vore därför intressant att fördjupa tankarna om EE och IR i grupp och hos individen utifrån kollektiva identiteter. Exempelvis att intervjua olika grupper med en feministisk agenda eller en grupp med individer som handarbetar som meditation. Detta för att belysa emotionernas påverkan hos individen/erna. Utkomsten skulle kunna bli att förstå grupprocesser och vikten av positiv EE och IR för individens självkänsla och välmående, och framförallt betydelsen av handarbetet som identitetsmarkör och emotionshantering.

Referenser

- Alvesson, Mats & Skoldberg, Kaj (2008). *Tolkning och reflektion: vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*, 2nd ed. Lund: Studentlitteratur
- Aspers, Patrik (2007). *Etnografiska metoder – Att förstå och förklara samtiden*. Malmö: Liber
- Barbalet, J.M. (2001). *Emotion, social theory and social structure*. New York: Cambridge University Press
- Bauman, Zygmunt (2007). *Konsumtionsliv*. Göteborg: Bokförlaget Diados
- Bergström, Göran & Boréus, Kristina (2005). *Textens mening och makt – Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Lund: Studentlitteratur
- Bloch, Charlotte (2000). "Flow: Beyond Fluidity and Rigidity. A Phenomenological Investigation", *Human Studies* 23, 43-61
- Bloch, Charlotte (2001). *Flow og stress - Stemninger og følelseskultur i hverdagslivet*, 1st ed. Frederiksberg: Samfundslitteratur
- Bloch, Charlotte (2001). "Moods and Quality of Life", *Journal of Happiness Studies*, vol. 3, no. 2, 101-128
- von Busch, Otto (2008). *Fasion-able – Hactivism and engaged fashion design*
<http://hdl.handle.net/2077/17941>
- von Busch, Otto & Åhlvik, Clara (2009). "Introduktion" von Busch, Otto & Åhlvik, Clara, *Handarbete för en bättre värld*. Jönköpings läns museum
- Chansky, Ricia, A (2010). "A Stitch in Time: Third-Wave Feminist Reclamation of Needled Imagery", *The Journal of Popular Culture*, Vol. 43, No. 4, 681-700
- Collins, Randall (1993), "Emotional Energy as the Common Denominator of Rational Action", *Rationality and Society*, 5: 203-230
- Della Porta, Donnatella & Diani, Mario (2006). "The study of Social Movements", Della Porta, Donnatella & Diani, Mario, *Social movements: an introduction*, 1 st ed. Palgrave Macmillan, 5-19
- Della Porta, Donnatella & Tarrow, Sidney (2005). "Transnational processes and Social Activism: An Introduction", Della Porta, Donnatella & Tarrow, Sidney (ed) *Transnational processes and Social Activism: Peoples, Passions and Power*, Oxford: Rowman & Littlefield, 1-14
- Greer, Betsy (2008). *Knitting for Good: A Guide to Creating Personal, Social & Political Change, Stich by Stich*, 1st ed. Massachusetts, Boston: Trumpeter Books

- Groeneveld, Elizabeth (2010). "Join the Knitting Revolution: Third Wave Feminist Magazines and the Politics of Domesticity", *Canadian Review of American Studies*, vol. 40, no. 2, 259-277
- Holme, Idar Magne & Solvang Krohn, Bernt (1997). *Forskningsmetodik – Om Kvalitativa och kvantitativa metoder*, 2nd ed. Lund: Studentlitteratur
- Hoschild Russel, Arlie (1979). "Emotion Work, Feeling Rules, and Social Structure", *The American Journal of Sociology*, vol. 85, no. 3, 551-578
- Kvale, Steinar (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur
- Levine, Faythe & Heimerl, Cortney (2008). *Handmade Nation – The Rise of DIY, Art, Craft, and Design*. New York: Princeton Architectural Press
- Marshall, Catherine & Rossman, Gretchen B. (2006). *Designing qualitative research*. California: Sage Publications
- Melucci, Alberto (1980). "The new social movements: A theoretical approach", *Social Science information*, London; Beverly Hills: Sage 1980, vol. 19, no. 2, 199-226
- Melucci, Alberto (1991). *Nomader i nuet*. Göteborg: Daidalos
- Melucci, Alberto (1996). *Challenging codes – Collective action in the information age*. Cambridge: University press
- Minahan, Stella & Wolfram, Cox, Julie (2007). "Stich'nBitch: Cyberfeminism, a Third Place and the New Materiality", *Journal of material Culture 2007*, vol. 12, no. 1, 5-21
- Sediridou, Nicki (2011). *Emotioner och emotionella uttryck i Sverige och Grekland*. Masteruppsats 30p, Sociologi, Göteborgs universitet
- Seidman, Irving (1998). *Interviewing as Qualitative Research – A Guide for Researchers in Education and the social sciences*, 2nd ed. New York: Teachers College Press
- Smith, Rochelle (2010). "Antislick to Postslick: DIY Books and Youth Culture Then and Now", *The Journal of American Culture*, vol. 33 no. 3, 207-216
- Svensk hemslöjdsförening "våra händer formar framtiden" Folder
- Svensson, Birgitta & Waldén, Louise (2005). *Den feminina textilen - makt och mönster*. Stockholm: Nordiska Museets förlag
- Wettergren, Åsa (2006). "Mobilisering och den moraliska chocken - fallet Adbusters Media Foundation", i Wettergren, Åsa & Jamison, Andrew (red). *Sociala rörelser - politik och kultur*. Lund: Studentlitteratur

Wettergren, Åsa & Jamison, Andrew (2006). "Rörelseforskningens historia och perspektiv", i Wettergren, Åsa & Jamison, Andrew (red). *Sociala rörelser - politik och kultur*. Lund: Studentlitteratur

Wettergren, Åsa (2009). "Fun and Laughter: Culture Jamming and the Emotional Regime of Late Capitalism", *Social Movement Studies*, vol. 8, no. 1, 1-15

Wettergren, Åsa (2005). *Moving and Jamming - Implications for Social Movement Theory*. Karlstad: Karlstad University Studies 2005:9.

Forskningsetiska principer

http://www.vr.se/download/18.7f7bb63a11eb5b697f3800012802/forskningsetiska_principer_tf_2002.pdf, Vetenskapsrådet (2002)